

SDP:n Joensuun valtuustoryhmän valtuustoaloite Joensuusta ikä- ja muistiystävällisenä kaupunkina

KV 28.03.2022 § 39

SDP:n Joensuun valtuustoryhmä jätti 28.3.2022 valtuuston puheenjohtajalle valtuustoaloitteen Joensuusta ikä- ja muistiystävällisenä kaupunkina.

Päätös:

Lähetettiin kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

KH 16.01.2023 § 7
3370/00.02.00.03/2022

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 4.4.2022 lähettää valtuustoaloitteen hyvinvointipalvelujen valmisteltavaksi.

Valtuustoaloitteessa esitetään Joensuun kaupungin ikä- ja muistiystävällisen politiikan vahvistamista ja näiden ryhmien entistä parempaa huomioimista ja mukaan ottamista kaupungin päätöksissä sekä Joensuun liittymistä Maailman terveysjärjestö WHO:n ylläpitämään ikäystävällisten kuntien verkostoon.

Vastaus valtuustoaloitteeseen:

Valtuustoaloite ikä- ja muistiystävällisyyden huomioimisesta Joensuun kaupungissa on kaupungin eri vastuualueilla kannatettava ja ajankohtainen. Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveyspalvelut ovat siirtyneet hyvinvointialueelle. Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen on jäänyt yhdeksi kunnan tärkeimmistä tehtävistä. Joensuun strategiassa tavoitelinjauksiin on kirjattu mm. tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä osallisuuden kokemuksen mahdollistaminen kaikenikäisille ja erityisryhmille.

Joensuun kaupungissa on jo tälläkin hetkellä olemassa useita ikäystävällisen kunnan elementtejä. Ikäystävällisyydessä huomioidaan iäkkäiden ihmisten tarpeet ja voimavarat sekä tuetaan heidän hyvinvointiaan, turvallisuuttaan ja aktiivisuuttaan.

Joensuun kaupungissa on aktiivinen ja toimiva vanhusneuvosto. Vanhusneuvosto toimii ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamiskanavana. Vanhusneuvosto vaikuttaa ikääntyneen väestön tarvitsemien palveluiden suunnitteluun, valmisteluun, arviointiin ja seurantaan kunnan eri toimialoilla.

Joensuun kaupungissa otetaan vuoden 2023 alussa käyttöön vaikutusten ennakkoarviointi. Päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnin tarkoituksena on arvioida valmisteltavan asian ja sen tavoitteiden vaikutuksia ennakkoon määriteltyjen näkökulmien kautta. Yksi näkökulmista on eri ikäiset kuntalaiset ja ikäihmiset. Vaikutusarvioinnissa kiinnitetään huomiota myös vaikuttamistoimielinten kuulemiseen ja tämä osaltaan parantaa myös asioiden valmisteluvaiheessa jo olemassa olevia vanhusneuvoston vaikuttamismahdollisuuksia.

Muun muassa liikuntapalvelut vierailevat säännöllisesti vanhusneuvoston kuultavana. Liikuntapalvelujen edustajat osallistuvat pyydettyä myös muihin ikäihmisten asioita ajavien toimielinten, yhdistysten ja ryhmien kokouksiin. Tällaisesta esimerkkinä lokakuussa 2022 pidetty Uimaharjun eläkkeensaajien kokous, jossa käytiin läpi liikuntapalveluiden tarjontaa ja ajankohtaisia kuulumisia sekä kuultiin kuntalaisten toiveita liikuntapalveluiden suhteen. Erilaisilla osallistavilla menetelmillä pyritään saamaan tietoa paitsi ikäihmisten liikuntapalveluja ja -tiloja koskevista toiveista myös mm. esteettömyyden ja palvelujen saavutettavuuden toteutumisesta.

Kaupungin kulttuuri- ja liikuntapalveluissa on ikäihmisten tarpeet tunnistettu. Joensuun kulttuuriohjelmassa linjataan Joensuun kulttuuripalveluiden olemassaolon tarkoituksiksi tuoda kulttuuri osaksi arkea ja vapaa-aikaa kaikkiin elämän eri vaiheisiin sekä mahdollistaa kulttuuri tasa-arvoisesti kaikille asuinpaikasta, iästä, varallisuudesta, kulttuurisesta taustasta ja terveydentilasta riippumatta. Vastaavasti liikunnan osalta on keskeiseksi strategiseksi tavoitteeksi asetettu terveytensä kannalta liian vähän liikkuvien aktivointi. Etenkin ikäihmisten kohdalla hyvä fyysinen kunto auttaa pitämään toimintakykyä yllä.

Myönteisestä suhtautumisesta ikääntyneitä kohtaan hyötyvät myös vammaisryhmien edustajat sekä pienet lapset vanhempineen. Esteetön ja saavutettava ympäristö niin tilojen kuin ulkoväylien suhteen on kaikkien etu. Kaavoituksessa pyritään ottamaan huomioon kaupunkilaisten toiveet puisto- ja ulkoilualueiden kehittämistyössä, jotka toimivat kaikkien ikäryhmien virkistätymisalueina. Lepäämiseen tarkoitettuja penkkejä ja suojaisia katoksia tulisi olla tietyin väliajoin, jotta lepääminen olisi mahdollista. Tehokas talvikunnossapito estää liukastumisia ja pitää väylät turvallisina liikkumiseen.

Pohjois-Karjalan liikuntakyselyn (2021) mukaan vain 13 % joensuulaisista ikääntyneistä liikkuu liikkumissuositusten mukaan. Liikunta-aktiivisuuden lisäämiseksi liikuntapalveluille on tehty suunnitelma, joka ohjaa toimintaa ja sen kehittämistä. Ikäihmisten suunnitelmassa varsinkin seniorikortin käyttöä halutaan lisätä jakamalla selkeitä esitteitä ikääntyneiden kohtaamispaikkoihin yhdistysten, Siun Soten, vanhusneuvoston ja kulttuuripalveluiden kautta. Lisäksi ikäihmiselle tarkoitettujen kurssien sisältöjä kehitetään jatkuvasti yhdessä Kansalaisopiston kanssa. Kurseista viestitään eri kanavissa mm. sosiaalisen median ja paperisten mainosten muodossa. Myös eri tapahtumissa esim. EloVeera, Parafest, ikäihmisten terveyspäivät, kerrotaan mm. liikuntaryhmistä, seniori- ja vammaiskorteista sekä muusta liikuntatarjonnasta.

Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskuksen liikuntatyöryhmä on järjestöjen ja julkishallinnon edustajien muodostama asiantuntijatyöryhmä. Liikuntatyöryhmän tavoitteena on kannustaa väestöä liikkumaan ja lisätä tietoisuutta terveysliikunnan hyödyistä ja liikkumattomuuden haitoista. Liikuntatyöryhmä toteutti ”Säpinää, seniorit – Kaatumiset kuriin” kampanjan vanhusten viikolla syksyllä 2022. Osana viikkoa jaettiin vanhusneuvoston ja muiden toimijoiden kautta KaatumisSeula-hankkeen tuottamia materiaaleja mm. liikuntaohjetta, kaatumisvaaran tarkistuslistaa ja ”10 keinoa kaatumisen ehkäisyyn”. Kampanjan aikana toteutettiin lisäksi kyselyä ikääntyneiden kaatumisvaarasta.

Joensuun liikuntapalveluilla on käytössä seniorikortti, vammaisliikuntakortti sekä EU:n vammaiskortti. Tukikorteilla pyritään lisäämään kuntalaisten liikunta-aktiivisuutta. Ne myös toimivat kannustimena liikunnan harrastamiseen. Seniorikortteja on kaksi erilaista, keskusta-alueen ja maaseutualueen seniorikortti. Seniorikortti on tarkoitettu kaikille yli 65-vuotiaille joensuulaisille.

Kulttuuripalvelut ovat kehittäneet toimintojaan vuosien varrella paremmin saavutettaviksi sekä osallistaviksi toiminnoiksi. Joensuun kaupunki pyrkii kulttuuritoiminnassaan huomioimaan kaikki palveluiden käyttäjäryhmät tasapuolisesti sekä tarjoamaan elämyksellisiä tapahtumia ja maksuttomia palveluja, mielekästä tekemistä ja sosiaalisia mahdollisuuksia kaikille käyttäjäryhmille. Vapaapääyisiä tapahtumia järjestävät kaikki kulttuuripalveluiden yksiköt: kirjastopalvelut, konservatorio, kansalaisopisto sekä yleinen kulttuurityö, lastenkulttuuri kuin myös kaupunginorkesteri ja museopalvelut. Ikääntyneiden ryhmiä on huomioitu maksullisten konserttien eläkeläislipuilla, jotka on kategorioitu omaan lippuryhmään lippujen myyntipisteissä.

Joensuun seudun kansalaisopisto ja Joensuun liikuntapalvelut järjestävät yhteistyössä soveltavan ja ikääntyvien liikunnan ryhmiä sekä allasjumpparyhmiä. Kurssoja kehitetään jatkuvasti tarpeen ja saadun palautteen perusteella. Palautetta ja kurssi-ideoita on kerätty esimerkiksi ikäihmisten terveyspäivillä.

Palvelujen saavutettavuuteen pyritään mahdollisimman laaja-alaisilla palvelujen muodoilla, joissa otetaan vahvasti asiakasnäkökulma huomioon. Viestinnän

saavutettavuuteen on pyritty mahdollisimman monikanavaisen viestinnän kautta. Liikuntatiloja sekä liikunta- ja kulttuuripalveluita koskevista ajankohtaisista asioista viestitään mm. tiedotteiden, uutiskirjeen, erilaisten sähköisten ja paperisten esitteiden, sosiaalisen median, infotaulujen ja erilaisten kyselyjen avulla.

WHO:n mukaan ikäystävällisen ympäristön on tarkoitus edistää tervettä ja aktiivista ikääntymistä. Tällainen ympäristö mahdollistaa kaikenikäisten ihmisten aktiivisen osallistumisen yhteisönsä toimintaan ja kohtelee kaikkia kunnioituksella heidän iästään riippumatta. Ikäystävällisyys tukee itsenäisyyttä, omia voimavaroja ja mahdollisuutta elää itselleen sopivassa, turvallisessa ympäristössä. Tärkeää on myös sukupolvien välisen solidaarisuuden edistäminen sekä köyhyyden ja epätasa-arvon ehkäisy. Käytännössä ikäystävällinen ympäristö on fyysisesti ja sosiaalisesti esteetön, ja sitä tuetaan politiikalla, järjestelmillä, palveluilla, tuotteilla ja teknologioilla, jotka ylläpitävät ihmisten fyysisiä ja psyykkisiä kykyjä koko elämän ajan. Myös niille, joiden toimintakyky on heikentynyt, annetaan mahdollisuus elää omien toiveidensa mukaisesti. Ikäystävällisyyden edistämiseksi kaupunkien ja yhteisöjen tulee sopeuttaa rakenteensa ja palvelunsa ikääntyvän väestön tarpeisiin.

WHO:n ikäystävällisten kuntien verkostoon liittymisen edellytyksenä on ikäystävällisen toimenpideohjelman laadinta ja toteutus WHO:n periaatteiden ja toimintatavan mukaisesti viiden vuoden jaksoissa. Ikäystävällisyyden toimenpideohjelmassa tulee huomioida se, että ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämiseksi tarvitaan kaikkien hallintokuntien yhteistyötä. Lisäksi keskeistä on iäkkäiden asukkaiden ja heidän läheistensä kuuleminen ja mukaan ottaminen asuinalueiden kehittämisessä. Kaupungin ikäystävällisyyden voi alkuun mitata hyödyntäen ikäystävällisen kaupungin tarkastuslistaa.

WHO:n ikäystävällisyyttä edistävien toimien lähtökohtana olevat teema-alueet ovat:

- ulkotilat ja rakennukset
- liikenne
- asuminen
- sosiaalinen osallistuminen
- arvostus ja osallisuus
- yhteiskunnallinen osallistuminen ja työelämä
- tiedonvälitys
- sosiaali- ja terveyspalvelut.

Ikäystävällinen ympäristö ei ole saavutettu tila vaan jatkuva kehittämisen prosessi, joka on WHO:n ikäystävällisten kuntien verkostoon kuulumisen edellytys. Alkutilanteen kartoittamisen ja poikkisektorisen toimenpideohjelman laatimisen jälkeen tarvitaan systemaattista, kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä kehittämistyötä. Tarvitaan tavoitteiden ja tyytyväisyyden mittaamista, analysointia, arviointia sekä yhteydenpitoa, vertailuja ja oppimista muiden verkostoon kuuluvien kaupunkien ja yhteisöjen kanssa. Ikäystävällisten kuntien verkostoon liittyminen vaatii resurssointia.

Lisätietoa ikäystävällisyydestä saa Ympäristöministeriön julkaisusta (2020:2) – Ikäystävällisyyden edistäminen asuinalueilla ja taajamissa, jossa käsitellään laajasti ikäystävällistä ja muistiystävällistä asuinympäristöä. Julkaisussa on esimerkkejä WHO:n kansainvälisistä ja kotimaisista ikäystävällisten kaupunkien ja kuntien verkostosta ja niissä tehdyistä kehittämistöistä. Linkki julkaisuun https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162050/YM_2020_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tällä hetkellä Joensuun kaupungilla ei ole henkilöä, jonka tehtäviin Ikäystävällinen kaupunki-verkostoon hakemisen ja jatkuvan kehittämisen voisi liittää. Mikäli Joensuun kaupungissa tehdään päätös, että kaupunki liittyy WHO:n ikäystävällisten kuntien verkostoon, tulee päätöstä tehtäessä huomioida myös tarvittavat riittävät resurssit.

Valmistelija hyvinvointipalvelut ja hallintopalvelut

Kaupunginjohtajan päätösehdotus:

Kaupunginhallitus ehdottaa, että kaupunginvaltuusto päättää

merkitä edellä olevan vastauksena SDP:n Joensuun valtuustoryhmän valtuustoaloitteeseen ja todeta aloitteen loppuun käsitellyksi.

Päätös:

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi siten, että asiasta pyydetään lausunto vanhusneuvostolta.